

Sidse Marie Isachsdatters fædrene slægt kan føres tilbage til bomand i Magleby, Frands Povelsen som i 1653 blev gift med Bodil Pedersd., enke efter Ingvard Lauritsen. Ægteparret fik døbt 6 børn. Sønnen Isach blev døbt 7-2-1658, det vil sige netop på den tid, da bælder og sunde lå dybfrosne, så Karl Gustaf kunne gå over isen med sine tropper og besætte Sjælland. Frands Povelsen sad på sin gård lige til sin død i 1702, og forskellige træk viser ham som en af byens førende bønder.

Isach Frandsen er ca. 1783 blevet gift med Karen Larsd. og har herefter fæste på en anden gård i Magleby. Karen Larsd. var datter af Lars Jensen og Anna Johansd. i Varpelev. Dette ægtepar blev trolovet på Søholm søndag mellem jul og nytår 1651. Han benævnes "ladegårdsfoged" og hun har vel sagtens været pige hos Sophie Rantzau som var ejer til Søholm indtil 1669. Ægteparret findes derefter på en dobbeltgård i Varpelev u. Søholm. Han benævnes fortsat Lars Ladefoged. Søholm havde to gårde mere i Varpelev, og det er muligt, at den større gård har været betragtet som en ladegård, til hvilken de andre fæstere skulle gøre hoveri for at udnytte deres arbejdskraft. Det vides, at Sophie Rantzau omkring samme tid oprettede en lille ladegård i Strøby, hvortil hendes andre fæstere i byen skulle gøre hoveri. Også her blev der holdt en ladefoged.

Der findes ingen kirkebog i Varpelev fra denne tid, men fra mandtalslisterne ses, at Lars Ladefoged havde mindst 5 børn, heriblandt datteren Karen og en søn Johan. I 1677 nævnes på gården Lars Jensens enke. Der findes en forholdsvis stor besætning, nemlig 10 heste, 6 køer og 3 stude. Enken sidder med gården i 3-4 år. Fra 1681 hedder fæsteren Peder Sørensen. Da denne fortsat har nær forbindelse med familien, må det antages, at han er blevet gift med en anden datter. Endnu i 1684 nævnes Anna Ladefogeds.

Isach Frandsen, bomand i Magleby på Gjorslev gods, og hans kone Karen Larsd, fik i 1684 døbt deres første barn Povel, som blev båret af Anna Ladefogeds i Varpelev. I 1685 døbes en søn Johan, som blev båret af Margarethe hr. Sørensen i Lyderslev, det vil sige præstekonen i Lyderslev. Det vides ikke, hvilken forbindelse familien havde til Lyderslev, men det er i det hele taget karakteristisk, at denne slægt havde kontakter videre omkring end sædvanlig på denne tid. Isachs halvsøster var således gift i Hastrup under Vallø gods og en søster var gift i Jørslev i Karise sogn.

I de følgende år er kirkebogen ikke bevaret. Datteren Anne Marie må være født ca. 1688. I 1692 døbes en søn Jørgen og i de følgende år døbes endnu 5 børn, der alle dør som små.

Omkring år 1700 flytter ægteparret til formentlig bedre gård i Klippinge. Vi er nu fremme på

den tid, da både Gjorslev, Søholm og Vemmetofte tilhørte dronning Charlotte Amalie.

I de følgende år udfolder sig nogle af de begivenheder, som gør denne slægtsgren særlig spændende. Det begynder med noget for denne tid så usædvanligt som en ung piges heldigt gennemførte oprør mod sine forældre og mod den herskende sædvane. Pigen var vor ane, den 17-årige Anne Marie Isachs datter.

På denne tid var det sikkert det helt normale, at det var forældrene, der traf bestemmelse om døtrenes giftermål. Det har vel været en del af baggrunden for de ret hyppige giftermål mellem unge piger og ældre enkemænd, som vi har truffet flere eksempler på helt op i slutningen af 1700-tallet.

I 1705, da Anne Marie kun kan have været 17--18 år gammel, har hendes forældre efter stærkt pres fået overtalt hende til at indgå trolovelse med en enkemand, Christen Sørensen, som var forpagter af en anneksgård i Lille--Heddinge, som hørte under Lyderslev sognekald. Det vides ikke, hvor gammel Christen Sørensen var, men da han er nævnt på denne gård allerede i 1674, må han i 1705 have været op imod 60 år. Isach Frandsen var en anset og velstillet mand, som let kunne sikre et godt giftermål for sin eneste datter. Christen Sørensen må derfor have været anset for et godt parti med hensyn til både sine personlige og økonomiske forhold. Som en præstebonde, der var fri for hoveri og vornedpligt, har han formentlig også haft lidt højere status, end de almindelige fæstebønder. Sagen tegner da også et meget sympatisk billede af hans person.

Trolovelsen var lige så bindende og næsten lige så uigenkaldelig som vielsen. Den betegnedes efter gammel tradition indledningen på ægteskabet, selv om kirken vel tilstræbte at tillægge vielsen den største betydning. Det medførte på den anden side, at en trolovelse kunne ophæves i visse tilfælde, blandt andet hvis det kunne påvises, at den var indgået under tvang.

Anne Marie havde altså ladet sig presse til at samtykke i trolovelsen, men hun nægtede at lade sig vie til Christen Sørensen og fuldbyrde ægteskabet. Ugerne gik, og Christen Sørensen sendte gentagne gange forgæves kaldsmænd til Klippinge for at træffe aftale om brylluppets fuldbyrdelse. Engang da hans sendebud var i Klippinge, havde Isach Frandsen kaldt datteren ud og foreholdt hende, at hun nu måtte svare for sig selv, og hun havde da svaret, at hun aldrig ville lade sig vie til Christen Sørensen eller komme i hans hus. Christen Sørensen havde også været hos sin fæstemøs sjælesørger, sognepræsten i Magleby hr. Jens Mariager, og bedt ham forsøge at overtale hende til ægteskabets fuldbyrdelse.

Da også Anne Maries forældre havde været hos deres præst "og klagelig havde berettet, at de mod forhåbning fandt deres datter ganske misfornøjet og utålmodig med den trolovelse, som var sket", havde hr. Jens "først udi ensomhed med mildeste og bedste ord søgt at overtale pigen Anne Marie til ægteskabets indgåelse".

Da hr. Jens fornåm, at hans overtalelse intet havde frugtet, havde han atter i hendes forældres overværelse formanet Anne Marie i håb om at bøje hendes hjerte til kærlighed imod hendes trolovede. Men på begge tider og steder havde Anne Marie med stor gråd beklaget, at dette aldrig var begyndt med hendes vilje, og bad Gud forlade dem, som havde bragt hende til dette. Hun havde intet sind til ham og kunne derfor ikke vel lade sig vie til ham.

Da alle overtalelser havde vist sig frugtesløse, måtte Christen Sørensen til sidst indstævne sin trolovede og hendes forældre for provsteretten. Så mødtes da parterne 28. juli 1705 i Store-Heddinge kirkes sakristi. Provsteretten bestod af provsten mag. Jørgen Leth med hr. Hans Spleth i Store-Heddinge samt sognepræsten i Hellested, mag. Rudolph Bagger. Christen Sørensen mødte ledsaget af "sin rette husbond", sognepræsten i Lyderslev, mag. Jørgen Sorterup, og Anne-Marie var ledsaget af sine forældre samt deres præst hr. Jens Mariager. Forhandlingen og vidneførelsen er meget udførligt refereret i "Stevns Herreds Provstis Justitsprotokol". Her oprulles også hele forhistorien, som den er skildret foran.

Provsteretten skulle først prøve at forlige parterne . Om dette ikke lykkedes kunne retten udstede et vidnesbyrd om sagen, som åbnede mulighed for at få ophævet trolovelsen. Man har det indtryk, at præsterne på forhånd havde opgivet at lægge yderligere pres på Anne Marie og havde ikke så lidt sympati og respekt for hendes holdning. Man stiledede klart imod at få godtgjort, at hun havde handlet under tvang.

Anne Marie erklærede atter for retten, at hendes hjerte ingenlunde ville bøje sig at samtykke noget ægteskab med Christen Sørensen, og hvad der hidtil var sagt fra hendes side til ægteskabs begyndelse, var sket af frygt for hendes forældre og venner, som havde overtalt og tvunget hende dertil.

Isach Frandsen, Anne Maries fader, fremstod for retten og tilstod, at han ikke kunne nægte, at hans datter fra første færd ikke havde ladet sig mærke med nogen kærlighed til Christen Sørensen. Men af den faderlig omhu, han bar for hende som sit barn, havde han overtalt hende til at samtykke til dette ægteskab. Han havde også nødet og truet hende på den måde, at såfremt hun ikke gav med sig, skulle hun straks drage ud at tjene, og han ville ikke videre vide af hende så at sige.

Anne Maries moder, Karen Isachs, tilstod det samme som hendes mand havde gjort. Hun forklarede videre, at hun med adskillige ord og trusler havde fået sin datter til at samtykke i ægteskabet imod sin vilje. Hun havde ment, at hendes datter endnu var et ungt menneske, som ej til fulde forstod sit eget gavn og bedste, og om det havde været Guds vilje, at dette ægteskab kunne være blevet fuldbyrdet, da skulle datteren have haft sit brød, og Christen Sørensen ville som en retskaffen (retsindig, god) gammel mand have forsørget hende vel.

Endnu fremstod en række vidner fra Lille-Heddinge, som alle forklarede, at hver gang Anne Marie havde besøgt Christen Sørensens hus, havde hun anstillet sig med gråd og klagemål, i hvor vel Christen Sørensen talte venligt og vel til fæstemøen.

Mag. Sorterup fra Lyderslev forklarede, at han som Christen Sørensens husbond havde opsøgt Anne Marie i hendes forældres hus. Han havde tilsagt hende, at så fremt hun ville falde til bedre tanker og lade ægteskabet blive fuldbyrdet, ville han love hende al den assistance, som han kunne yde hende og hendes fæstemand. Og om Christen Sørensen skulle afgå ved døden, kunne hun være forsikret om, at aldrig nogen skulle erholde gården (i forpagtning) uden den, hun selv ville vælge og ynde. Men hun havde da svaret, at hendes hjerte sad som mellem to stene. Hun ville selv ønske, at hendes hjerte kunne falde til ham, således at hun kunne fyldestgøre sine forældres og deres vilje, men hendes hjertelag ville ingenlunde falde dertil.

Referatet slutter således: "Og som det i dag er hørt af hendes egen mund, at hun ingenlunde vil tiltræde videre dette ægteskab, som hun således imod hendes samtykke har været nødet til at lade komme til trolovelse. Og Christen Sørensen sig har årsag højliggen at beklage, at han må hensidde som en enkemand, med en stor husholdning, sig til mén og skade, da for på sine steder at opnå endelig dom og kendelse i dette, begærer han, at der må meddeles ham et lovmæssigt provstevidne om det, som i dag er passeret".

Kendelse om trolovelsens ophævelse kunne kun afsiges af Tamperretten, som for Sjællands stifts vedkommende udgjordes af konsistorium ved Københavns universitet. Her mødte parterne da også på den første tamperdag, d. 16. september 1705. Sagen findes indført i Tamperrets-Protokol 1698-1754. Under forsæde af rector magnificus Johannes Mule behandlede som tredie sag "Christen Sørensen i Lille Heddinge contra hans trolovede Anne Marie Isacsdatter, til sammes trolovelses - som skal være tvungen – underkendelse".

Christen Sørensen mødte selv tillige med sin husbond mag. Jørgen Sorterup. Den indstævnedes Anne Marie mødte tillige med hendes forældre Isach Frandsen og Karen Isachs samt Jens Clausen, hendes majestæt enkedronningens forvalter over hendes gods på Stevns,

som fremlagde et indlæg, som begærede dette ægteskabs ophævelse.

Da ingen af parterne havde videre at fremlægge, blev der afsagt følgende kendelse: "Så som af alle omstændigheder i denne sag noksom kan fornemmes, at Anne Marie Isachs datter, som et ungt menneske, formedelst frygt og trusler af sine forældre, og ej af nogen kærlighed, har ladet sig trolove til Christen Sørensen. Hvilket og forældrene her for retten har vedstået. Og at hun efter mange formaninger og gjorde tilbud ej endnu har villet lade sig bekvemme til trolovensens fuldbyrdelse, foregivende at hun intet hjertelag kan have til ham. Da bør denne trolovelse imellem forbermedte Anne Marie Isachs datter og Christen Sørensen hermed være ophævet".

Således sluttede da denne sikkert ret enestående sag. Anne Marie havde opnået, hvad hun ønskede. Hun har sikkert været en ikke blot viljestærk, men også klog pige, som forstod at spille på de strenge, som gjorde det muligt for hende at blive viklet ud af den uønskede trolovelse. Men på baggrund af tidens almindelige indstilling, vidner sagens forløb egentlig også om stor tolerance og forståelse fra de kirkelige myndigheders side.

For Isach Frandsen fik sagen et lille efterspil. I marts 1706 blev han indstævnet for herredstinget og dømt til at betale Christen Sørensen en godtgørelse for de omkostninger, som sagen havde voldt ham. I dommen udtales, at Tamperrettens kendelse egentlig ikke pålægger Isach Frandsen at betale modpartens omkostninger, men da han selv for dette ting med hånd og mund har lovet at ville betale Christen Sørensen 7 rdl., så er han pligtig til at opfylde dette løfte. Han dømmes derfor til inden 15 dage at betale erstatningen, som på grund af hans forsømmelighed forhøjes til 10 dl.

Anne Marie blev senest i 1707 gift med den 25-årige Niels Madsen. Han var født i Holtug, men hans fader Mads Hansen havde ca. 1685-1700 fæste på en af de tre gårde, som Vemmetofte ejede i Magleby. Han og Anne Marie har utvivlsomt kendt hinanden allerede som børn, og det er vel sandsynligt, at der allerede før trolovenssagen har været en forståelse imellem dem, som har bestyrket Anne Marie i hendes vedholdende vægring mod det andet giftermål. Forældrene havde ikke haft grund til at bekymre sig om datterens forsørgelse, for Niels Madsen blev med tiden en af de mest velhavende bønder på godset.

Begyndelsen blev dog betydelig barskere, end hvis Anne Marie var rykket ind på Christen Sørensens velbesatte gård i Lille Heddinge. Det unge par blev omgående indviklet i en anden retssag, som kunne have fået meget alvorlige følger. Da Isach Frandsen også var indblandet i denne sag, skal den omtales, inden vi kommer til slutningen af hans livsløb.

På dette tidspunkt ejede enkedronning Charlotte Amalie både Gjorslev-Søholm og Vemmetofte-Højstrup. De to godsområder blev på forvalterniveau administreret hver for sig, også med hensyn til lægdsruller og fæsteforhold. Som følge af, at faderen havde haft Vemmetoftes gård i Magleby i fæste, har Niels Madsen åbenbart været opført i Vemmetoftes lægdsrulle. Det må have været grunden til, at han i efter sit giftermål i sommeren 1707 mere eller mindre tvunget blev sat som fæster på en af Vemmetoftes gårde i Frøslev. Gården var helt øde og tom.

I fæstebrevet, som blev udstedt af forvalter Hans Børgesen på Vemmetofte, blev der lovet ham fuld besætning af 8 dygtige bæster (plovheste) samt vogn, plov, harve etc., at levere inden Mikkelsdag, samt frihed for skatter og landgilde det første år.

Niels Madsen og Anne Marie er så engang før høst 1707 flyttet ned på den tomme gård i Frøslev. Det oplyses bl. a., at han selv måtte lade gøre et sengested af gamle vognfjælle, som fandtes på gården. De unge folk høstede så kornet og gik på gården vinteren over uden at få leveret andet fra godset end 4 bæster. Svigerfaderen Isach Frandsen forstrakte dem efterhånden med 3 køer, 2 heste, en beslagen vogn, en kakkellovn m. v., således at de kunne eksistere. Det er tydeligt, at han og datteren er blevet helt forsonede.

Niels Madsen mistede efterhånden tålmodigheden, og han viste sig nu lige så oprørsk og beslutsom som i sin tid Anne Marie. Eller måske var det hende, der så en mulighed for at komme hjem til familie og venner i Klippinge? I hvert fald, en dag i slutningen af februar 1708 læssede de svigerfaderens ejendele på vognen, spændte hans to heste for og lod vel køerne gå bagefter, forlod gården uden opsigelse og kørte over til Isaks gård i Klippinge.

Forvalter Børgesen var i mellemtiden død og der var kommet en ny forvalter på Vemmetofte, Hans Begmand. Han rejste omgående anklage på Stevns Herreds Ting mod Niels Madsen for rømning fra gården og for tyveri af det bortførte gods. Isach Frandsen blev samtidig anklaget for hæleri ved at have modtaget godset. Det var alvorlige anklager, som i givet fald kunne medføre flere års strafarbejde på Bremerholm.

Det var nok en fejl af den nye forvalter, at han inddrog Isach Frandsen i sagen. Forvalteren på Gjorslev har næppe været særlig fornøjet med, at der blev rettet alvorlige anklager mod en af hans bedste bønder. Egentlig skulle forvalter Jens Clausen lige som for tamperretten have optrådt som Isachs forsvarer, men naturligvis kunne enkedronningens to forvaltere ikke så godt procedere mod hinanden på tinget. Isach Frandsen førte derfor sagen på egne og svigersønnens vegne, men har sikkert modtaget råd og bistand fra forvalteren på Gjorslev.

Niels Madsens fæstebrev blev fremlagt for retten og det blev klart påvist, at Vemmetofte gods ikke havde opfyldt de givne tilsagn. Desuden blev det med vidner godtgjort, at Niels Madsen ikke havde fjernet andet fra gården, end Isachs ejendele. Herredsfoged Johan Friis, som skulle dømme i sagen, havde selv været forvalter på Gjorslev i 1680'erne, da Isach første gang fik fæste på en gård i Magleby.

Sagen endte med at begge blev frifundet for alle anklager. Påstanden om tyveri og hæleri blev frafaldet efter vidneførelsen. Niels Madsens rømning fra gården uden lovlig opsigelse var en alvorlig sag, som man af hensyn til præcedens vanskelig kunne lade passere upåtalet, selv om godset ikke havde opfyldt sine forpligtelser. Men dommeren fandt ud af, at Niels Madsen endnu var indskrevet som soldat under landmilitsen. Det var ulovligt, at den forrige forvalter havde sat ham til en gård inden en anden var enrulleret i hans sted. På dette grundlag blev han frifundet for sin ulovlige undvigelse, uden at der blev taget principielt stilling til denne.

Forvalter Bergmand beordrede kort tid efter Niels Madsen til at antage en anden gård i Frøslev, som en fæster var rømt fra. Det nægtede han pure at gøre. Forvalteren fik så på tinget en kendelse om, at Niels Madsen som barnefødt på en gård og stav i Holtug hørende til Gjorslev var pligtig til at tage fæste på enkedronningens gods, hvor der blev ham anvist gård. Det siges ikke, om det gjaldt begge godsområder, eller kun Gjorslev gods. I hvert fald skete der ikke videre. Forvalteren på Gjorslev gav samme år Niels Madsen fæste på en gård i Klippinge. Det var antagelig Isachs gård, for denne flyttede omkring samme tid til Højerup, hvor hans ældste søn Povl Isachsen i forvejen havde en gård.

--0--

I Højerup byggede Isach Frandsen et hus til sig selv og ernærede sig vistnok som husmand og fisker. I 1711 døde hans første hustru Karen Larsd., 57 år gammel. Samme år blev han gift igen med Sophie Dorthe Hansd. Rols. I de følgende år fik ægteparret fem børn. Blandt fadderne ved disse børns dåb træffer vi blandt andet forpagterens hustru på Søholm, embedsmænd ved godset og omegnens møllere. Den gamle husmand nød åbenbart en særlig anseelse. Men denne fase i hans liv endte tragisk. Efter stærk tørke og misvækst ramtes egnen i efteråret 1719 af en voldsom epidemi. Herunder døde 17 af Højerups højst 100 indbyggere. Blandt de døde var Isachs hustru og de fire mindste børn.

Den nu 61-årige Isach blev gift for tredje gang med Margrethe Sørensd. og levede videre i Højerup. Hans ret så omskiftelige liv skulle også ende på usædvanlig vis. 1729 melder kirkebogen, at d. 19. juni blev begravet Isach Frandsen, 71 år gammel, som blev ihjelslagen

af en jordholk, som faldt på ham under klinten. Ordet holk kunne bl. a. betyde hjørne eller fremspring, og der har uden tvivl været tale om en mindre nedstyrtning fra klinten.

Skiftet efter Isach Frandsen er bevaret i Tryggevælde Rytterdistrikts skifteprotokol. Hjemmet var usædvanlig veludstyret. Der var værdier for over 100 rdl., hvilket var mere end i de fleste gårdboer. Der var egekister, udskårne skabe, glassager, lysestager o.l. af større værdi end normalt, samt en rigelig forsyning med sengetøj. Den salige mands gangklæder bestod bl.a. af en rød kiersnes ? vest med messingknapper, en hvid vadmels vest, to grå vadmels kjortler og fire par skindbukser samt en sort hue. Et par fiskefade og et flynderbrædt tyder på, at fisk var daglig kost, i udhuset fandtes da også et sildenet samt årer og bådshager. Der fandtes også i stuen nogle få bøger, heriblandt en "ægteskabsbog", antagelig en formularbog om forhold i forbindelse med trolovelse og ægteskab. Det leder tanken hen på datterens trolovelsessag i 1705. Hun arvede denne og de andre bøger. Skiftet viser også, at en husmand kunne have et vist kreaturhold. Der fandtes 2 grå heste, 10 får, en vædder og 8 lam, 3 høns og 1 hane, 2 ænder og 10 ællinger samt 3 svin.

Arvingerne var af første ægteskab sønnerne Povl og Johan Isachsen, nu begge boende i Smerup, Jørgen Isachsen gmd. i Klippinge, samt datteren Anne Marie, gift med Niels Madsen i Klippinge, og af andet ægteskab en søn Hans Isachsen, 16 år gammel. Skiftet viste lidt af den rethaveriskhed, som prægede denne slægtsgren, idet arvingerne beskyldte enken for at have fjernet en kedel og en dyne inden registreringen. Forholdet blev ikke opklaret.

--o--

Om Isach Frandsens sønner foreligger mange interessante træk, som kan bidrage til karakteristikken af denne slægt.

Den ældste Povl Isachsen, havde fra ca. 1705 til 1728 en gård i Højerup. Forskellige oplysninger fra ryttergodstiden viser, at han var en af godsets dygtigste og mest betroede bønder. I 1728 fik han, antagelig i forståelse med godsets administrator krigsråd Jens Bruun, fæste på en større og antagelig bedre gård i Smerup, hvor han påtog sig at opbygge nogle nedbrændte længer. Kort efter blev han i skoven ved Lejrstofte, åbenbart mistænkt for skovtyveri, voldelig pågrebet af skovfogden og skovrider Grandjean, som også beslaglagte hans heste og vogn. Ved herredstinget blev han frikendt og fik tilkendt en erstatning på over 200 rdl. men sagen blev af modparten appelleret til højesteret. Amtmanden, den under Frederik IV højt betroede C.F. Holstein, antog sig stærkt Povel Isachsens sag i et brev til kongen, og anklagede tillige skovrideren for omfattende ulovligheder i forhold til bønderne og skoven.. Han antydede også, at

Grandjean havde indflydelsesrige velyndere bag sig. Kort efter døde Frederik IV, og amtmanden var blandt de mange embedsmænd, som straks blev afskediget af den nye konge. Lidt senere blev Gjorslevs gårde i Smerup mageskiftet til Vemmetofte, hvorefter krigsråd Jens Bruun ikke længere kunne optræde som Povl Isachsens forsvarer.

Ved herredstinget blev der nu rejst anklage for mened mod en mand, som i den første sag havde aflagt vidnesbyrd om, at Povl Isachsen ikke havde været i færd med skovtyveri, da han blev pågrebet. Han forklarede nu, at han på Povl Isachsens opfordring havde aflagt falsk forklaring, og han blev idømt den sædvanlige straf for mened, at miste sine to fingre. Herefter måtte højesteretsagen gå Povl Isachsen imod. Både han og herredsfogden blev idømt bøder på 50 rdl. og skovbetjentene blev frifundet. .

Hele sagen er ret mystisk. Normalt blev simpelt skovtyveri klaret med en lille bøde, så der ses ingen grund hverken til skovbetjentenes voldsomme fremfærd, eller til at Povl Isachsen skulle have indladt sig på det langt farligere at forlede et vidne til falsk forklaring. Det forekommer lige så sandsynligt, at vidnet blev bestukket til at ændre sin forklaring. Der var til stadighed stridigheder mellem Krigsråd Jens Bruun og skovrideren, som blandt andet havde skudt krigsrådens hund, da den strejfede om ved Arnøje. Povl Isachsen er muligvis kornet i klemme i denne strid, hvor de to mænd kan have benyttet sagen til at genere hinanden mest muligt. Der blev i øvrigt nedsat en kommission til at undersøge skovrider Grandjeans embedsførelse og forhold til bønderne, og denne undersøgelse endte med hans afskedigelse.

Uanset skyldforholdene, som næppe kan opklares, havde sagen slået Povl Isachsen ud både økonomisk og helbredsmæssigt. Han måtte afstå fæstet på gården i Smerup på grund af store restancer, og der foreligger intet om hans og familiens senere skæbne.

Broderen Johan Isachsen var nok familiens sorte får. I 1707 måtte han stå åbenbar skrifte i Magleby kirke for begangen lejermål med en pige i Klippinge. Han blev gift, vist nok med en søster til Niels Madsen, og de følgende år finder vi ham boende som husmand skiftevis i Varpelev, Klippinge og Raaby .Omkring 1720 fik han fæste på en gård i Bjelkerup, men måtte forlade den efter få år som følge af fattigdom og sygdom. En tid boede han som inderste på en gård i Smerup. I 1737 fik han fæste på en gård i Taarøje, hørende under Vemmetofte, og nu gik det åbenbart bedre. I 1744 kunne han overlade denne gård til sønnen Jørgen Johansen.

Den tredje broder Jørgen Isachsen fik i 1718 fæste på en gård i Klippinge, som han havde indtil sin død i 1745. Han var gift med en datter af gmd. Ole Pogsteen i Klippinge, Mette. Han var en god og stabil bonde. Den ældste søn Hans fik gården efter ham, men både denne og en yngre søn Daniel døde under "blodgangen" i 1751. En datter Ane Kirstine blev som tidligere omtalt gift med Ole Andersen i Magleby og var plejemoder for den forældreløse Sidse Hansd., som blev gift med Holger Smed i Magleby. Den ældste datter Karen var gift med Hans Carlsen i Strøby.

Isach Frandsens søn af andet ægteskab, Hans Isachsen, havde fra 1739 til 1762 den gård i Klippinge, som senere blev Vesterrose. Sønnen Isach Hansen havde den derefter nogle få år, men flytter derefter fra byen.

Niels Madsen, gmd. i Klippinge (ca. 1682-1770)

Anne Marie Isachsdatter (ca. 1688-1763)

Efter flytningen fra Frøslev og den påfølgende retssag fik Niels Madsen som omtalt fæste på svigerfaderens gård i Klippinge. Det var den gård, som efter udskiftningen blev Klinpingegården. I byen lå den som den første gård på venstre side, når man ad vejen fra Strøby kørte ind i Klippinge.

Niels Madsen blev hurtigt den ledende mand i byen og sognet. Allerede fra omkring 1720 ses han som vurderingsmand ved skifter og formynder for børn, hvor der ikke er nogen født værge. Fra omkring 1730 benævnes han bondefoged.

Niels Madsen og Anne Marie fik følgende børn:

ca. 1708 Frands

1710 Bodil Marie

1713 Peder

1715 Lars

1719 Mads

I 1743, lige efter at Lindencrone havde købt godset, fik Niels Madsen lov til at overdrage fæstet på gården til den yngste søn Mads. I første omgang var fastsat, at den nye fæster skulle betale 40 rdl. i indfæstning af den gode gård. Niels Madsen syntes naturligvis, at det var urimeligt, at der skulle betales en ekstra høj indfæstning, fordi han havde forbedret gården. Han gik derfor ved første lejlighed op til Lindencrone på dennes bopæl i København og klagede over ansættelsen, hvorefter godsejeren meddelte forvalteren, at beløbet skulle nedsættes til 30 rdl.

Niels Madsen havde aldrig på noget tidspunkt restancer af skatter og afgifter. Det viser, at han økonomisk havde magt over tingene, men det betød tillige, at han bevarede en uafhængig stilling over for godset. Som helhed blev Klippinge i hans tid den bedste by på godset. Der kom gode fæstere på gårdene, mange af dem tilhørende samme slægt. En overgang havde Niels Madsen som nabo svogeren Jørgen Isachsen, som genboere broderen Peder Madsen og svogeren Hans Isachsen, og i den modsatte ende af byen svigersønnen Christen Nielsen.

Efter at have afstået fæstet på gården, boede Niels Madsen i et hus, som han selv havde ladet bygge. Han vedblev at være bondefoged i en årrække. Anne Marie døde i 1763, 73 år gammel, og Niels Madsen blev begravet 25. juni 1770, 88 år og 11 uger gammel ifølge

kirkebogen.

Skiftet efter Niels Madsen er bevaret. Arvingerne var sønnerne Frands Nielsen i Søholms Vandmølle, Lars Nielsen i Haarlev mølle, Mads Nielsen, gårdmand i Klippinge, Peder Nielsen, død i København, samt datteren Bodil Maria, gift med Christen Nielsen, forhen gmd. i Klippinge.

Boet viste tydeligt Niels Madsens fordums velstand. Skønt han nu havde levet som aftægtsmand i 27 år, indbragte hans ejendele på auktion 123 rdl., mere end den samlede formue i de fleste bondeboer. Sølvbægre og sølvskeer udgjorde næsten halvdelen. Blandt hans efterladte tøj bemærkes en grøn klædes brystdug med 12 sølvknapper og en rød klædes vest med tre dusin sølvknapper. De to sønner Mads og Lars Nielsen købte sølvtøjet og de bedste klædningsstykker.

Mads Nielsen fik forlods tildelt næsten halvdelen af arven, 66 rdl., som godtgørelse for faderens ophold hos ham i de sidste 5 år "og især i henseende til den afdøde faders store skrøbelighed" i denne tid. Lars Nielsen havde bekostet begravelsen med 16 rdl.

Inden vi går videre med datteren Bodil Maria, som er vor ane, skal de fire sønners livsløb kort omtales.

Niels Madsens sønner

1. Frands Nielsen blev vandmøller. I 1730 døde den unge møller i Søholms Vandmølle og efterlod sig en 31-årig enke og tre små døtre. Bondefoged Niels Madsen blev formynder for børnene. Boet var fattigt, men der var muligheder i mølleriet og enken Margrethe Thomasdatter var dygtig. Hun var datter af afdøde sognefoged i Holtug Thomas Jørgensen Welling. Det var da ligetil, at Niels Madsen fik sin 23-årige søn Frands gift med møllerenken. Som tiden skulle vise, var Frands ikke så foretagsom som sine brødre, men solid nok, og med en dygtig kone klarede han sig godt på den lille mølle.

Et par døtre blev gift med dygtige bønder på egnen. Den eneste søn Niels Frandsen overtog fæstet på møllen efter faderen i 1762 og drev den lige til 1813. Han blev med tiden meget velstillet. Niels Frandsens ældste datter Ane Margrethe blev i 1793 gift med studiosus Otto Lang, degn og skoleholder i Strøby. Degnen, som ifølge overleveringen var enorm stærk, døde i 1814, efter at ægteparret havde fået 10 børn, af hvilke de 9 blev voksne. Madam Lang levede som enke i Strøby til sin død i 1857. Fra ægteparrets 9 børn stammer en stor slægt Lang, som er opført i "Familien Langs Stamtavle", udgivet i 1909. Den ældste søn Frederik Holmsted Lang var uddannet som rokkedrejer, men købte Lønninggård i Strøby, hvor slægten endnu findes. Jacob Lang var skrædder i Varpelev. Theodor Lang blev kantor på Vemmetofte. Fra ham nedstammer slægten Liederstrøm Lang.

2. Om Peder Nielsen haves kun oplysningen i skiftet om, at han var død i København og havde efterladt sig to døtre, af hvem den ene var gift. En datterdatter Dorthea Elisabeth blev i

1795 gift i Skelskør med købmand og lods Zacharias Bruun. Der findes endnu i Skelskør efterkommere efter dette ægtepar.

3. Den yngste søn Mads Nielsen overtog som nævnt i 1743 fødegården i Klippinge. Den havde han lige til 1796, da han overdrog den til en svigersøn, som solgte den få år senere. Mads Nielsen var bondefoged efter faderen i mange år. Han døde i år 1800.

Mads Nielsen havde i første ægteskab een datter og i andet ægteskab 4 døtre og een søn. Hans anden hustru Sidse Olsd. var moster til Sidse Marie Isachs datter

Alle døtrene blev gift med møllere og brændevinsbrændere. Sønnen Niels Madsen var gift første gang med en datter af den første købmand af slægten Hoffmeyer i Store-Heddinge. Han havde Boes Mølle i Havnelev, som efter ham ejedes af sønnen Christen Madsen, lige til møllegården i 1890'erne blev solgt til højskolen. En datter af møller Niels Madsen var gift med godsforvalter Ole Hansen Permin på Bregentved.

4. Lars Nielsen født 1715, var den af Niels Madsens og Anne Maries sønner, som rent materielt drev det videst. Han må have fået en vis skolegang, men herom vides intet. Vi træffer ham første gang i 1743 som en allerede ret velstillet borger og købmand i Køge. I 1745 blev han gift med den 46-årige Dorthe Maria Larsdatter, enke efter selvejer Mads Jensen i Tryggevælde Vandmølle. Herved fik han 5 stedbørn, 4 døtre og 1 søn. To af steddøtrene var allerede gift med møllere på egnen. Den yngste datter blev i 1758 gift med købmand Christen Bay i Skelskør og den sidste datter blev gift i Korsør. Stedsønnen Lars fik Stensby Mølle ved Vordingborg.

Lars Nielsen solgte i 1753 Tryggevælde Mølle, som var selveje, til greve A.G. Moltke på Bregentved for 4000 rdl. Greven ville omdanne den til stampemølle og spinderi til oplæring af drenge og piger fra godset. Derefter lod Bregentved gods opføre Hårlev mølle, som blev fæstet ud til Lars Nielsen. Fra 1754 omtales denne som møller og kromand i Haarlev.